

Walk of Peace Zwolle, 18 september 2021

Verhaal bij het oorlogsmonument op het St. Josephplein, Bollebieste - Schilderswijk, Zwolle

@ Stan Fritschy

Niet-vertelde verhalen

Er zijn miljoenen mensen omgekomen in de Tweede Wereldoorlog.
Soldaten op het slagveld,
maar ook burgers terwijl ze bezig waren met hun dagelijkse dingen.
Vijf van hen zijn hier omgekomen.
Terwijl ze met hun dagelijkse dingen bezig waren.
In één klap uit het leven weggerukt.
We gedenken ze op deze plek.

Karel Willem van Schubert, 65 jaar
Marie Koopman, 44 jaar
Johanna Nagtzaam-Elbrink, 24 jaar
Josephientje van Vilsteren, 4 jaar
Thea Nauw, 3 jaar.

Het is goed om hen te gedenken.
Het is goed dat de buurtbewoners van de Bollebieste deze vijf overledenen
sinds 15 december 2019 – 75 jaar na dato –
een plaats hebben gegeven,
waar wij aan hen herinnerd worden.

We waren hen al bijna vergeten...

Het is 15 december 1944.
Het is midden op de dag.
Tijd voor het middaeten.
Kinderen lopen over straat van school naar huis.
Moeders dekken de tafel.

Geallieerde bommenwerpers vliegen over Zwolle.
Geallieerde bommenwerpers vliegen over Dieze,
over de Bollebieste.
Je hoort het aan het geronk.
Een geluid dat iedereen kent.
Maar dan ineens een gierend geluid...
“Daar had mijn vader mij voor gewaarschuwd: bommen!”
Het is één minuut over half één.
De tafel is gedekt,
Maar het eten blijft onaangeroerd.
In een oogwenk verandert de Bollebieste in een oorlogsravage.
Kraters in de straten.
Ruiten versplinterd in woonkamers.

Eten vol glasscherven.
Zeventien of achttien bommen waren het.

Ze hebben zestien straten verwoest.
Tweehonderd huizen raken beschadigd.
Twintig huizen voor altijd onbewoonbaar.
Tientallen bewoners raken gewond.

En vijf mensen,
vijf bewoners,
vijf burens,

- twee kinderen en drie volwassenen -
overleven het niet.

Hun leven is stil gaan staan op 15 december 1944 om één minuut over half één.

De reden van het bombardement is tot op de dag van vandaag onbekend.

Het heeft een enorme impact gehad op allen die het hebben meegemaakt.

De 75-plussers van nu, zijn de kinderen van toen.

In de loop der jaren zijn de beelden van de verwoesting in de herinnering vager geworden.

Maar op gevoelsniveau is de intensiteit gebleven:

“alsof het gisteren gebeurde...”

En zoals velen overal te wereld

hebben ook veel bewoners van de Bollebieste dit oorlogsleed jarenlang in stilte gedragen.

De beeldhouwer, schilder, schrijver en muzikant Armando
schrijft in een van zijn boeken over de oorlog:

“Dat er mensen met geheimen rondlopen en het is niet aan hen te zien: daar gaat het om!”

Na de oorlog liepen er in Nederland miljoenen mensen rond met geheimen.

Geheimen over wat ze hadden meegemaakt in de oorlog.

In Nederland, in Duitsland, in oorlogsgebieden, in de Arbeitseinzats en in de concentratiekampen.

Er liepen mensen met geheimen rond en het was niet aan ze te zien...

Er lopen mensen met geheimen rond en het is niet aan ze te zien...

Er lopen nog steeds mensen met geheimen rond en het is niet aan ze te zien...

Ik denk aan de miljoenen vluchtelingen uit Verweggistan.

Of concreet aan twee jonge mensen uit Afghanistan.

Een broer en zus,

17 en 19 jaar,

Ze wonen een jaar hier in de buurt.

Op kamers.

Ze leren Nederlands

Ze willen gaan studeren in Amsterdam.

Ze willen een bestaan opbouwen in Nederland.

Zo fanatiek als ze aan het leren zijn,

zó fanatiek doen ze er alles aan om te vergeten.

Vergeten... de ellende in Afghanistan.

Vergeten... de ellende van de lange reis, de vlucht naar Nederland.
Vergeten door zich vast te bijten in een nieuwe toekomstdroom zonder verleden.

Er lopen mensen met geheimen rond en het is niet aan ze te zien.

Ik denk aan die alleenstaande buurvrouw of buurman.
Iedereen kent haar en hem.

Altijd even vriendelijk als je haar tegenkomt.

Haar huisje netjes op orde.

Niets dat aanstoot geeft.

Af en toe zie je iemand voor haar deur staan.

“Ze heeft bezoek,” denk je dan,

en je gaat over tot de orde van de dag.

Soms schiet het misschien door je hoofd:

“Overal in de straat wonen stellen en gezinnen,
maar zij is alleen.”

Ze wil zo graag gewoon zijn.

Net als ieder ander.

Maar haar geaardheid in de liefde

- voor haar zo gewoon en vanzelfsprekend -

is maatschappelijk nog steeds een pijnlijk issue.

Er lopen mensen met geheimen rond en het is niet aan ze te zien.

Ze weten het gesprek altijd zo te draaien,

dat die ene vraag nooit gesteld wordt.

Ze weten het gesprek altijd zo te draaien,

zodat dat ene antwoord nooit uitgesproken hoeft te worden.

En wij?

Soms vermoeden wij het,

maar we weten het niet zeker

en we durven die ene vraag niet te stellen.

Eén van de bommen viel op de gemeentewerf.

Daar lag een grote stapel kinderkopjes.

Ze werden gelanceerd

en vlogen als een soort clusterbom door de Bollebieste.

Ze lagen overal op straat.

Je kunt het op de foto's van die dag nog zien.

De bewoners vonden de kinderkopjes terug tot in de kelder en op zolder.

Alles is daarna weer opgeruimd.

De schade is hersteld.

Ook al heeft dat op sommige plekken in de buurt nog wel een paar jaar geduurd.

Er was na het herstel nauwelijks nog wat overgebleven,

dat herinnerde aan die vijftiende december 1944

om één minuut over half één.

En de verhalen?

Er zijn veel, teveel verhalen die leven, voortleven,

maar zelden worden gedeeld.

Je kent ze niet, die verhalen.
Je weet vaak niet eens dat ze bestaan.
Je weet niets van het leed dat in en achter die verhalen schuilgaat.
Je hebt niet eens door,
dat iemand met zo'n niet-verteld verhaal rondloopt,
maar wel bij je om de hoek woont.

Armando schreef:

“Dat er mensen met geheimen rondlopen en dat het niet aan hen is te zien: daar gaat het om!”

Pas toen iemand,
die het niet had meegemaakt,
de herinnering aan die dag vertelt,
komen de verhalen schoorvoetend uit de krochten van de herinnering naar boven.
De namen van de vijf overledenen worden weer genoemd.
Ze hebben hier een plek gekregen,
omdat de buurtbewoners besloten,
dat ze niet vergeten mochten worden.
Een monumentje.
Op een pleintje.
In een buurt waar je niet komt
als je er niets te zoeken hebt.
Vijf kinderkopjes,
die herinneren aan vijf mensen
voor wie het leven op 15 december 1944
om één minuut over half één stopte.

Het is mooi,
dat de buurtbewoners van de Bollebieste
dit vergeten bombardement uit de vergetelheid naar het licht gebracht hebben.
Het is een plaats om te gedenken,
maar het is ook een plaats voor verhalen.

Daarom leg ik hier een zesde kinderkopje
voor alle mensen die met geheimen rondlopen,
terwijl je het niet aan hen kunt zien.
Voor allen met vele jaren megedragen onrust en pijn in hun lijf.
Dat wij die ene vraag durven te stellen,
dat zij bij ons een luisterend oor vinden.
dat zij vrede vinden in hun hart.

© Stan Fritschy

www.deverhalenman.nl

Alles uit deze tekst mag door iedereen zonder kosten overal gedeeld worden onder de voorwaarde dat de naam van de auteur en de gelegenheid daarbij genoemd worden.
Een melding van een publicatie aan de auteur wordt op prijs gesteld.